

กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*
The Area-Based Education Management Strategies for Enhancing
Educational Quality in Small-Sized Schools under Mukdahan Primary
Education Service Area Office



¹บุญรอด ริมทอง และ ²สุธรรม ธรรมทัศนานนท์

¹Boonrod Rimthong and ²Sutum Tummatasananon

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น
Graduate School of Management, Sripatum University, Khon Kaen Campus, Thailand.

²Corresponding Author's Email: Sutum011728@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 165 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น 2) สร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง 3) ทดลองใช้กลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร หรือครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 7 คน โดยสมัครใจ 4) ประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร หรือครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามความเหมาะสมองค์ประกอบ 2) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ 3) แบบสัมภาษณ์ 4) แบบสอบถามความเหมาะสม 5) แบบทดสอบ 6) แบบสอบถามพฤติกรรม 7) แบบสอบถามประสิทธิภาพ และ 8) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 26 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ด้านการกระจายอำนาจ 2) กลยุทธ์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 43 แนวปฏิบัติ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และ 4) ประสิทธิภาพด้านเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The following objectives were included in the research article: 1) to investigate the components, existing and desirable conditions, and needs. The sample group consisted of 165 school administrators and academic head teachers who were chosen using stratified random sampling; 2) to create and examine the strategies. The key informants were 9 experts selected through purposive sampling; 3) to test the strategies. The target group consisted of 7 small-sized school administrators or teachers who volunteered to participate; and 4) to evaluate the efficiency of the strategies. Key informants included 7 small-sized school administrators or teachers selected through purposive sampling. The instruments used for the study included: 1) a component propriety questionnaire; 2) a current and desirable conditions questionnaire; 3) an interview form; 4) a propriety questionnaire; 5) a test form; 6) a behavioral questionnaire; 7) an efficiency questionnaire; and 8) a satisfaction survey. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and priority needs index (PNI).

The results of the study revealed as follows: 1) The area-based educational management strategies for enhancing educational quality in small-sized schools includes of five components and 26 indicators with the highest level of propriety. The current conditions are moderate, while the desirable conditions are at the highest level. Decentralization is at the top of the priority list of the needs index; 2) The strategies comprise a vision, a mission, and objectives. The strategies include 5 major strategies, 10 minor strategies, and 43 practices for implementation and control. The propriety evaluation result is at the highest level; 3) The posttest of developmental participation is higher than the pretest, as is the level of behavior; and 4) The feasibility and utility of the strategies are at the highest level, as is the level of satisfaction.

Keywords: Strategies; Area-based Educational Management; Small-sized Schools

บทนำ

การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นการบริการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ “การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียนให้โรงเรียนมีอำนาจ มีหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยคณะกรรมการโรงเรียน” (Boonchitradul, 2008) มีความสำคัญคือ เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา สร้างขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น เป็นการระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อจัดการศึกษาทางด้านบุคลากร การเงินและวิชาการ สร้างภาวะผู้นำให้กับบุคลากรในโรงเรียน เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนเพิ่มขึ้น โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนมากขึ้น การบริหารและการตัดสินใจทำด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้เนื่องจากการบริหารในรูปแบบคณะบุคคล (Myers, 1997) ประกอบด้วย 1) การกระจายอำนาจ 2) การมีส่วนร่วม 3) การมีเป้าหมายร่วมกัน 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม และ 5) การพัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ (Runcharoen, 2011;

Mohrman, and Wohlsetter, 1994; Cheng, 1996) ซึ่งการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทุกคน เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของตนเอง เพื่อที่จะได้ทำการพัฒนาให้มีความเป็นเลิศตามศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคลสู่ความเป็นเลิศต่อไปเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อันจะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นคนดี มีอาชีพสุจริตสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุขโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Department of Local Administration, 2008)

ภาพปัจจุบันของระบบการศึกษาของประเทศไทยยังมีปัญหานับตั้งแต่ปัญหาความแตกต่างของคุณภาพสถานศึกษาแต่ละแห่งส่งผลต่อคุณภาพของคนไทยในแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน รวมทั้งปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับมีความแตกต่างกันทำให้เกิดจุดอ่อนด้านการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสมตามแต่ละพื้นที่ การบริหารจัดการยังขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา (Government Gazette, 2018)สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 30,922 แห่ง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน) จำนวน 15,506 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.15 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากกว่า 9,000 แห่ง ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยปัญหาส่วนใหญ่มาจากการได้รับงบประมาณค่อนข้างน้อยแม้จะได้รับเงินเพิ่มเติมจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วก็ยังคงไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบปัญหาโรงเรียนไม่มีผู้บริหาร ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ซึ่งต้องเร่งดำเนินการแก้ไข เนื่องจากครูและผู้บริหารมีส่วนสำคัญมากในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา สมศ. ชี้ชัดขาดแคลน 9 พัน โรงเรียนตกประเมิน และเสนอให้ควบโรงเรียนขนาดเล็กใช้ทรัพยากรร่วมกัน จากการศึกษาปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ประสบปัญหาสำคัญอย่างน้อย 3 ประการส่งผลทำให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ ดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากโรงเรียนแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจากรัฐบาล โดยคิดเป็นรายหัวนักเรียนซึ่งการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ และปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน (Office of the Basic Education Commission (OBEC), 2019) ดังที่ Lujan-Acosta, and Moreira (2011) ได้วิจัยศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนรัฐโคโลราโด: ผลกระทบจากการตัดสินใจดำเนินการสร้างความสำเร็จของนักเรียนที่มีฐานะยากจนและชนกลุ่มน้อย ผลการศึกษาพบว่า จากการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวกับผู้บริหารการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนแถวๆ Pikes Peak ยังคงอยู่และได้รับการยอมรับอย่างดี ผู้บริหารมุ่งมั่นในการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและยังคงที่จะกระตือรือร้นเกี่ยวกับการปกครองแบบสนับสนุนการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานผู้บริหารทั้งหมดยังเห็นด้วยที่การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสามารถปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีโรงเรียนในสังกัด 245 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 145 โรงเรียน สภาพปัญหาของการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก คือการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษานั้น เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ

โดยส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ บางคนต้องไปทำงานนอกเขตพื้นที่ทำให้นักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือย้ายถิ่นฐานตามผู้ปกครอง ทำให้ไม่สามารถติดตามเด็กเข้าเรียนได้ อีกทั้งยังมีปัญหายาเสพติดในหมู่เด็กวัยเรียนเพิ่มขึ้น มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้นักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลลดลง มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนเพิ่มขึ้นงบประมาณที่ได้รับลดลงตามจำนวนนักเรียน ปัญหาครูไม่ครบชั้น ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับผู้ปกครองที่ไม่เข้าใจเหตุผล (Mukdahan Primary Educational Service Area Office, 2022)

จากปัญหาและความสำคัญของปัญหาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ทำให้เกิดปัญหาความแตกต่างของคุณภาพสถานศึกษาแต่ละแห่งส่งผลต่อคุณภาพของคนไทยในแต่ละพื้นที่ แต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน รวมทั้งปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับมีความแตกต่างกันทำให้การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสมตามแต่ละพื้นที่ขาดความคล่องตัว มีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา และโรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ จึงต้องการแก้ปัญหาและการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ให้มีความคล่องตัววิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยนวัตกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์
3. เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์
4. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินการวิจัย 4 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

1.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก (Runcharoen, 2011; Mohrman, and Wohlstetter, 1994; Cheng, 1996)

1.2 ตรวจสอบยืนยันและประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติเป็นนักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และ 2) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ด้าน 26 ข้อ ตามองค์ประกอบตัวบ่งชี้ที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันด้วยวิธีการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

2.1 นำผลการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างแบบสอบถาม สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แล้วนำไปตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงของข้อคำถาม

2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 145 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 145 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 145 คน รวมจำนวน 290 คน (Mukdahan Primary Educational Service Area Office, 2022)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 82 คน และครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 83 คน รวมจำนวน 165 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random sampling) (Srisaard, 2017)

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ด้าน 26 ข้อ ตามองค์ประกอบตัวบ่งชี้ที่ผ่านการตรวจสอบยืนยันด้วยวิธีการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.90 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.92

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพแวดล้อมของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

3.1 นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ความต้องการความจำเป็น (Need Assessment) ในระยะที่ 2 กำหนดคุณสมบัติของโรงเรียนที่จะนำมาเป็นกรณีศึกษาโดยกำหนดคุณสมบัติเป็นโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยติดต่อส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอศึกษาข้อมูลสภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม ด้วยการสัมภาษณ์ จำนวน 3 โรงเรียน

3.3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยกร่างกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพความต้องการจำเป็น และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จากนั้นนำมากำหนดโดยใช้วิธีการ SWOT ได้กลยุทธ์ฉบับร่าง

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบยืนยันและประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00 และ 2) แบบสอบถามความเหมาะสม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 59 ข้อคำถามตามองค์ประกอบและวิธีปฏิบัติของกลยุทธ์ฯ ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 3 การทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ ถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเข้าร่วมพัฒนาตามกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ด้วยวิธีตามหลักการพัฒนา 70: 20: 10 จำนวน 90 ชั่วโมง 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 9 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 10 2) การศึกษาดูงาน จำนวน 6 ชั่วโมง 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 12 ชั่วโมง ข้อ 2 รวมกับข้อ 3 คิดเป็นร้อยละ 20 4) การบูรณาการกับการปฏิบัติงาน จำนวน 63 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 70 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมและนิเทศติดตามประเมินผล

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร หรือครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 1 โรงเรียน จำนวน 7 คน โดยความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นของทดสอบ เท่ากับ 0.90 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.50-0.82 ความยาก (p) เท่ากับ 0.26-0.68 2) แบบสอบถามระดับระดับพฤติกรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

หลังจากการพัฒนาด้วยวิธีตามหลักการพัฒนา 70: 20: 10 จำนวน 90 ชั่วโมง 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 9 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 10 2) การศึกษาดูงาน จำนวน 6 ชั่วโมง 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 12 ชั่วโมง ข้อ 2 รวมกับข้อ 3 คิดเป็นร้อยละ 20 4) การบูรณาการกับการปฏิบัติงาน จำนวน 63 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 70 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมสะท้อนผลประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร หรือครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่ได้รับการพัฒนาตามกลยุทธ์ฯ จำนวน 1 โรงเรียน จำนวน 7 คน โดยการใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถามประสิทธิภาพ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 19 ข้อ ตามกลยุทธ์หลักที่ 3 ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00 2) แบบสอบถามความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ ค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.80 - 1.00

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 26 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ด้านการกระจายอำนาจ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการ การศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวม

การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI (I-D) D	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการกระจายอำนาจ	3.44	0.51	ปานกลาง	4.60	0.52	มากที่สุด	0.337	1
2. ด้านการมีส่วนร่วม	3.47	0.53	ปานกลาง	4.56	0.51	มากที่สุด	0.313	3
3. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน	3.45	0.52	ปานกลาง	4.58	0.52	มากที่สุด	0.326	2
4. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	3.50	0.51	ปานกลาง	4.54	0.52	มากที่สุด	0.297	5
5. ด้านการพัฒนาสารสนเทศแหล่ง เรียนรู้ในพื้นที่	3.48	0.51	ปานกลาง	4.55	0.52	มากที่สุด	0.308	4
โดยรวม	3.47	0.52	ปานกลาง	4.57	0.52	มากที่สุด	0.317	

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 43 แนวปฏิบัติ ดังนี้ กลยุทธ์หลักที่ 1 การกระจายอำนาจเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์รองที่ 1.1 การกระจายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์รองที่ 1.2 การมีวิสัยทัศน์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน กลยุทธ์หลักที่ 2 การมีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน กลยุทธ์รองที่ 2.1 การกำหนดเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์รองที่ 2.2 เสริมสร้างเป้าหมายสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์หลักที่ 3 เสริมสร้างการมีส่วนร่วม กลยุทธ์รองที่ 3.1 การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ กลยุทธ์รองที่ 3.2 พัฒนาการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์หลักที่ 4 พัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ กลยุทธ์รองที่ 4.1 กระบวนการพัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์รองที่ 4.2 พัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ กลยุทธ์หลักที่ 5 เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม กลยุทธ์รองที่ 5.1 รับผิดชอบต่อสังคมจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์รองที่ 5.2 พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสร้างสรรค์ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.51)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนา และระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวัดความรู้ความเข้าใจก่อน-หลังการพัฒนา

คนที่ (7)	ก่อนพัฒนา (20)	ร้อยละ	หลังพัฒนา (20)	ร้อยละ
1	8	40.00	19	95.00
2	9	45.00	18	90.00
3	9	45.00	18	90.00
4	7	35.00	17	85.00
5	10	50.00	19	95.00
6	8	40.00	19	95.00
7	8	40.00	17	85.00
$\bar{X}$	8.43	42.14	18.14	90.71
S.D.	0.98	4.88	0.90	4.50

จากตารางที่ 2 กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ มีคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนา เฉลี่ย 8.43 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 42.14 และมีคะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา เฉลี่ย 18.14 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90.71

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพด้านเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.49) ด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.44) และระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 3

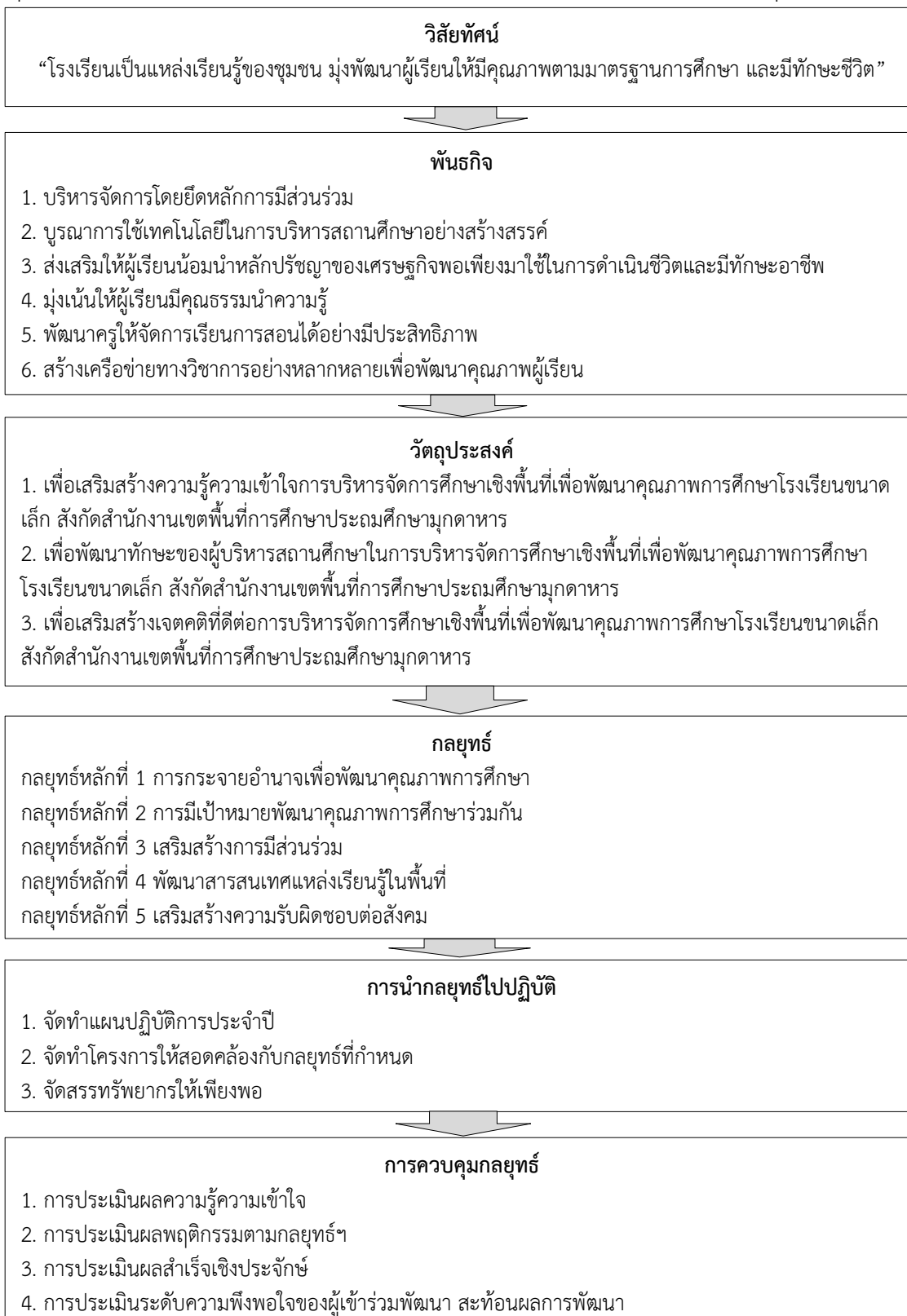
ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. กระบวนการการพัฒนา	4.66	0.49	มากที่สุด
2. แนวทางปฏิบัติตามกลยุทธ์	4.79	0.44	มากที่สุด
3. คุณภาพการพัฒนา	4.71	0.48	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	4.72	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.47)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้จากวิจัยเป็นโมเดลกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ดังนี้



Picture 1: The New Body of Knowledge

จากภาพที่ 1 ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลักที่ 1 การกระจายอำนาจเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์หลักที่ 2 การมีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ร่วมกัน กลยุทธ์หลักที่ 3 เสริมสร้างการมีส่วนร่วม กลยุทธ์หลักที่ 4 พัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ กลยุทธ์หลักที่ 5 เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม 5) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 6) การควบคุมกลยุทธ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 26 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์ องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก นำองค์ประกอบที่ได้มาศึกษาความหมายเพื่อกำหนดนิยามศัพท์ และนำมาศึกษาสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ นำเข้าสู่ กระบวนการตรวจสอบยืนยันด้วยการสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสร้างข้อคำถามเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป ดังที่ Runcharoen (2011) ได้เสนอองค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ 6 ประการ ดังนี้ 1) หลักการ กระจายอำนาจ 2) การบริหารตนเอง 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) เน้นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก มีพื้นที่แหล่งเรียนรู้ 5) การพัฒนาทั้งระบบ และ 6) ความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yamwong (2017) พบว่า 1) กรอบแนวการพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย การพัฒนาส่วนบุคคล การเข้าใจ ความคิดรวบยอด การพัฒนาทักษะ และการให้ข้อติชม และภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย ความรู้ โลกาภิวัตน์ ลักษณะสำคัญ ทักษะคิดและการปรับแนวคิด ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะระบบ สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการดำเนินการบริหารจัดการ โดยยึดพื้นที่หรือบริบทของชุมชนในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษา แต่ด้วยสภาพบริบทโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนในชุมชนที่ค่อนข้างห่างไกล จากความเจริญ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนหรือสังคมค่อนข้างเป็นอุปสรรคต่อการระดมทรัพยากรในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thummatasananon (2017) พบว่า สภาพปัจจุบันของ การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง สภาพ ที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Mukdahan โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ ดำเนินการศึกษารายองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ นำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้ ได้องค์ประกอบที่เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นรูปธรรม แต่จากการ เก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันยังอยู่ในระดับปานกลางซึ่งมีความต้องการในการบริหารจัดการการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อพัฒนาไปสู่ความมีคุณภาพ ดังที่ Boonchitradul (2008) ได้เสนอว่า การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นการบริการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียนให้โรงเรียนมีอำนาจ มีหน้าที่ ความรับผิดชอบ

มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยคณะกรรมการโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Poomsida (2016) พบว่า สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้านการกระจายอำนาจ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่า ด้านการกระจายอำนาจ มีความต้องการจำเป็นสูงสุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanjiw (2019) พบว่า ความต้องการจำเป็นในภาพรวมด้านการระดมทรัพยากร มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 43 แนวปฏิบัติ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลในการสร้างกลยุทธ์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนำมาสร้างกลยุทธ์แล้วนำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสมมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมตามสภาพบริบทและตามขั้นตอนของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ดังที่ Kecharanan (2006) ได้เสนอการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกำหนดทิศทางขององค์กร 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Haseesuk, and Preecha (2022) พบว่า ผลการกำหนดกลยุทธ์ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การทดลองกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการมีคะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาผลการประเมินระดับพฤติกรรมการพัฒนาตามกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จริง มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก จนนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสู่ความสำเร็จ ดังที่ Saritwanich (2010) ได้เสนอว่า ความสำเร็จในการบริหารโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ส่วนใหญ่จะเห็นได้จากการกำหนดกลยุทธ์ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาหรือองค์กรต่างๆ การนำกลยุทธ์มาใช้บริหารจัดการจะช่วยให้ตระหนักถึงความสามารถจากการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่เป็นผลกระทบมาจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ผู้ปฏิบัติงานได้มีการตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเห็นโอกาสใหม่ๆ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้น เมื่อมีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการบริหารทำให้พัฒนาความคิด และ การเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Seepai (2021) ได้พบว่า ระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถนำองค์ความรู้ไปเสริมสร้างทักษะในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มุกดาหาร ด้านเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กลยุทธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบยืนยันจากเชี่ยวชาญในการสนทนาอิงผู้เชี่ยวชาญและนำมาใช้ในสถานการณ์จริง โดยผู้ใช้เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่หรือบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaochai (2018) พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanjiw (2019) พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่า มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นมีการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเมื่อนำมาทดลองใช้ทำให้สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมจนเกิดความพึงพอใจสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanapatyothin (2021) พบว่า ผลการประเมินระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นสถานศึกษาต้นแบบของการบริหารโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน

สรุป

จากการดำเนินการวิจัย การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 26 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ด้านการกระจายอำนาจ กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย กลยุทธ์หลักที่ 1 การกระจายอำนาจเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลยุทธ์หลักที่ 2 การมีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน กลยุทธ์หลักที่ 3 เสริมสร้างการมีส่วนร่วม กลยุทธ์หลักที่ 4 พัฒนาสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ กลยุทธ์หลักที่ 5 เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมกลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมพัฒนา สูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมพัฒนาระดับพฤติกรรมหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา ประสิทธิภาพด้านเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การกระจายอำนาจ เป็นกระบวนการเริ่มแรกที่สำคัญช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้บรรลุผลสำเร็จได้ ผู้บริหารในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำนโยบายการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก มาปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องให้เห็นเป็นรูปธรรมมีการมอบหมายงานและนิเทศติดตามการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามนโยบายการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก มีการมอบหมายงานตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา และส่งเสริม สนับสนุน นิเทศและติดตามอย่างต่อเนื่องโดยทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้พบองค์ความรู้ที่สำคัญคือ กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถนำองค์ความรู้และนวัตกรรมไปใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ความสำคัญกับการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็กโดยอาศัยชุมชนหรือพื้นที่เป็นฐานในการบริหารให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง สำหรับประเด็นการวิจัยต่อไปควรทำวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการกระจายอำนาจ เพราะมีความต้องการจำเป็น อยู่ในอันดับ 1 ด้วยการศึกษาวิจัยและพัฒนา เช่น การพัฒนาระบบการบริหาร หรือการพัฒนากลยุทธ์

References

- Boonchitradul, N. (2008). *Stepping into Educational Administrators*. Bangkok: Baphit Printing.
- Chaochai, S. (2018). *Strategies for Provincial Scout Club Management*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Cheng, Y. Ch. (1996). *School Effectiveness and School-based Management: A Mechanism for Development*. Washington: The Flamer Press.
- Department of Local Administration. (2008). *Manual for the Preparation of Local Development Plans*. Bangkok: Local Development Plan Section Department of Local Administration.
- Government Gazette. (2018). *National Strategy 2018-2037*. Retrieved Mar 20, 2022, from http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- Haseesuk, S., & Preecha, R. (2022). Strategies for the Management of Boy Scout Activities in Educational Institutions under the Buriram Primary Educational Service Area Office 4. *MBU Roi Et Journal of Global Education Review*, 2(3), 59-71.
- Kecharanan, N. (2006). *Strategies for Organizational Change and Development*. Bangkok: Expernet.
- Mohrman, S. A., & P. Wohlstetter. (1994). *School-based Management: Organizing for High Performance*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mukdahan Primary Educational Service Area Office. (2022). *Government Action Plan for the Fiscal Year 2022*. Mukdahan: Mukdahan Primary Educational Service Area Office.
- Myers, M. D. (1997). Qualitative Research in Information Systems. *MIS Quarterly*, 21, 241-242.
- Office of the Basic Education Commission (OBEC). (2019). *Annual Performance Report 2019 of the Office of the Basic Education Commission*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand.
- Poomsida, T. (2016). *Strategies for Small School Administration to Enhance Educational Quality*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.

- Runcharoen, T. (2011). *Professionalism in Management and Administration of Education*. Bangkok: Millet.
- Saritwanich, S. (2010). *Strategic Management: Concepts and Theories*. Bangkok: Thammasat University.
- Seepai, S. (2021). *The Development of School Administrative Strategies towards Excellence in Sub-district Schools under the Office of the Basic Education Commission*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Srisaard, B. (2017). *Preliminary Research*. (10th ed.). Bangkok: Suwiriyasan.
- Thanapatyothin, K. (2021). *The Development of School-based Administrative Strategies for Local Development for Educational Institutions under Local Government Organizations*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Thummatasananon, S. (2017). Academic Administration Strategies for Educational Quality Development of Small Basic Educational Institutions. *Journal of Education Research Faculty Srinakharinwirot University*, 11(2), 193-203.
- Wanjiw, L. (2019). *Strategies for Promotion of Educational Quality Development in Small Schools of the Office of Primary Educational Service Area*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Yamwong, J. (2017). *Leadership Development Strategies of Secondary School Administrators Based on the Globalization Leadership Development Concept*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.